

**Бердянський державний педагогічний університет
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)
Громадська організація «Пролісок-Бердянськ»**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«АЗОВСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ - 2020»

Тема конференції:

«Розвиток українського права в умовах глобалізації»

14-15 травня 2020 р.

Бердянськ

2020

УДК 340

ББК 67.0

Упорядник:

Каменський Дмитро Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету.

«Азовські правові читання»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Бердянськ, 14-15 травня 2020 р. Бердянськ: ТОВ «Модем-1», 2020. 223 с.

Подані на конференцію матеріали публікуються в авторській редакції.

УДК 340

ББК 67.0

14. Пенязькова О. О. Кримінально-правова охорона земель в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 291 с.

Новіков Д.О., к.ю.н.,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені проф. О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди

ПРЕКАРИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТРУДЯЩИХ: ТЕНДЕНЦІЯ ПІДТВЕРДЖЕНА УРЯДОВИМ ЗАКОНОПРОЄКТОМ «ПРО ПРАЦЮ»

Урядовий законопроект «Про працю» (№ 2708) вже знято з розгляду у зв'язку із припиненням роботи попереднього складу Кабінету Міністрів України. Натомість зміст цього законопроекту, винесення його на обговорення в урядових комітетах та цілком реальна перспектива прийняття продовжують зображувати невтішну для українських трудящих тенденцію: їх правами та інтересами нехтують заради поліпшення інвестиційного клімату через надання так званої «гнучкості» трудовому законодавству.

Норми, якими пропонувалось врегульовувати трудові відносини, передбачали істотне зниження правового захисту працівників у порівнянні з чинним Кодексом законів про працю України. Серед найбільш показових у цьому відношенні положень законопроекту «Про працю» слід відзначити наступні: допускається звільнення без підстави й згоди профспілки; скасовується заборона на звільнення осіб, що доглядають за дітьми, у випадку закінчення строкового трудового договору (згідно чинного КЗпП України роботодавець зобов'язаний працевлаштувати такого працівника); зменшується оплата

понаднормових робіт із подвійного розміру ставки до 20% (це ж стосується оплати робіт у вихідні та святкові дні); вводиться можливість необмеженого укладення строкових трудових договорів та запроваджується їх особлива форма – з нефіксованим робочим часом (трудові відносини «за викликом»); ускладнюється процедура звернення працівника до суду за захистом своїх прав через встановлення медіаційного бар'єру (якщо не проведено досудове врегулювання – працівник сплачує судовий збір); знижується відповідальність роботодавця за порушення строків розрахунку із працівником при звільненні (із середньомісячної зарплати до 0,05% від розміру заборгованості), при оформленні працівників (з 30 мінімальних заробітних плат до 10 мінімальних зарплат або попередження); ліквідується норма, яка не дозволяла в трудових договорах погіршувати становище працівників у порівнянні із законодавством.

Крім того, для вченого у галузі трудового права очевидно, що наведені положення законопроекту «Про працю» не тільки знижують ступінь правового захисту трудящого, але й порушують ратифіковані Україною конвенції Міжнародної організації праці. Насамперед, йдеться про Конвенцію МОП № 158 «Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця» від 1982 року, де чітко вказується, що трудові відносини з працівниками не припиняються, якщо тільки немає законних підстав для такого припинення, пов'язаного зі здібностями чи поведінкою працівника або викликаного виробничою потребою підприємства, установи чи служби. Натомість законопроект «Про працю» надає право роботодавцю звільняти без будь-якої причини, лише попередивши працівника за певний строк, тривалість якого залежить від стажу роботи. Також залишається невизначеним місце та роль профспілок. Конвенція МОП № 135 «Про захист прав представників працівників на підприємстві та можливості, що їм надаються» від 1971 року серед представників інтересів працівників називає профспілки, чого не робиться в законопроекті «Про працю».

Окреслена тенденція, яскраво зображена в урядовому законопроекті «Про працю», говорить про подальшу прекаризацію трудящих України, що означає посилення нестабільності в праці без довгострокових гарантій та надійного

заробітку [2, с. 24]. Варто відзначити, що вже значний рівень прекарності праці, сформований суттєвою часткою неофіційної зайнятості та систематичне невиконання мінімальних трудових стандартів роботодавцями, не змушує вітчизняний уряд впроваджувати правові інструменти регулювання економіки, а навпаки здійснюється економічна політика, орієнтована на експорт, – на шкоду соціальним стандартам. Адже однією з умов отримання інвестицій від іноземних компаній є підпорядкування корпоративним інтересам, які пов'язані з ринковою практикою (оскільки вона найбільшою мірою виражає інтереси інвесторів) і водночас не пов'язані певними територіями. А одержання інвестицій очевидно досягається завдяки найбільш вразливій верстві суспільства – працівникам, а точніше обранню замість пріоритету інтересів працівників способу зменшення соціальних витрат на найману працю та зниження соціальних стандартів, через що держава втягується в так звані «перегони на дно» (конкуренцію держав, які розвиваються, і залежні від іноземних інвестицій, для залучення грошових потоків міжнародних інвесторів [3, с. 130]). «Виграють» у цій конкуренції ті країни, які пропонують більш комфортні умови для розміщення капіталу. Ці умови вкладаються в концепцію скорочення соціальних витрат. Чим дешевша праця працівника та чим слабші трудові гарантії в країні, тим вигідніше здійснювати виробництво. У цей алгоритм дій чітко вписуються урядовий законопроект «Про працю» (№ 2708), яким фактичні позаправові умови трудових відносин планувалось легалізувати [4]. Водночас нами вже зазначалось, що правові засоби трудового права в ідеальному варіанті мають зводити прекарізований ефект привласнення вартості від створеного продукту власником засобів виробництва до мінімуму, задовольняючи як приватний інтерес власника, так і соціальні й матеріальні потреби трудящих [5, с. 96].

Таким чином, трудове право як соціальна галузь права на сьогодні в умовах посилення лібералізації світових ринків та української економіки, зокрема, знаходиться під найбільш значним тиском за свою більш ніж 100-річну історію. І, відповідно, саме зараз, коли кількість прекарізованих трудящих в традиційних економічних секторах зростає, глобальні «перегони на дно»

послаблюють суб'єктність національної держави у сфері захисту внутрішніх, насамперед, соціальних інтересів, інформаційні технології формують новий пласт незахищений «самозайнятих» у гіг-економіці, трудове право повинно гідно зустріти ці виклики та відповісти на них, передусім акцентуючи увагу на необхідності збереження існуючих трудових та соціальних стандартів та їх поліпшення через регіональну та глобальну систему соціального партнерства.

Використана література:

1. Про працю: проєкт Закону України № 2708 від 28 грудня 2019 року.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67833

2. Новіков Д.О. Pluralitas non est ponedata sine necessitate або місце теорій прекаріату у науці трудового права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право», 2015. Вип. 34. Т. 2. С. 22-26.

3. Новіков Д.О. Важкий вибір вітчизняного трудового права між перегонами на дно та збереженням принципу in favorem. Юридичний науковий електронний журнал, 2015. Вип. 4. С. 128-132.

4. Новіков Д.О. Пригноблення пригноблених: парадокси законопроекту «Про працю». Журнал «Спільне» (04 березня 2020 р.). URL: <https://commons.com.ua/uk/paradoksy-zakonoprojektu-pro-pratsyu/>

5. Новіков Д.О., Зубков А.С. Правовий механізм оплати праці в умовах прекарізації трудящих. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (27 березня 2020 року). Харків, 2020. С. 96-98.